

บทคัดย่อโครงการงานภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับรางวัล

นำเสนอเมื่อ : 31 ก.ค. 2552

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างมีคุณธรรม ทำให้สามารถประกอบธุรกิจ การงาน และการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพใหม่มั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ ภาษาไทยยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตทัศน์ โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกเป็นวรรณกรรมและวรรณคดีอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้อยู่คู่ชาติไทยสืบไป

ในการเรียนรู้วิชาภาษาไทย นอกจากการจะได้เรียนรู้และฝึกทักษะการฟัง

พูด อ่าน เขียน แล้ว

นักเรียนต้องเรียนรู้และฝึกที่จะเป็นผู้ที่มีความสามารถทางการคิดร่วมด้วย
เนื่องจากในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีการแพร่
กระจายอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นในการรับสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้
ความบันเทิง ผู้รับสารต้องรู้จักนำกระบวนการคิดวิเคราะห์
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มาใช้ในการตัดสินใจ ประเมินค่า
และวินิจฉัยความจริง
หรือความเท็จและอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นเหตุและผล

และในการดำเนินงานศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน
ตามที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทยพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 นั้น
กลุ่มผู้จัดทำมีความเห็นตรงกันว่าน่าจะทำได้จัดทำโครงงานที่ได้ใช้กระบวนการคิด
วิเคราะห์เป็นหลักในการจัดทำและดำเนินการศึกษาค้นคว้า
สวนเนื้อหาที่จะน่าใช้เป็นแกนของการคิดนั้น น่าจะเป็นเรื่องราวที่

ไม่ล้าสมัย อยู่ในความสนใจของบุคคลทั่วไป
ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในเรื่องดังกล่าวด้วยเช่นกัน
ดังนั้นจึงได้ลงความเห็นร่วมกันว่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ฯ เป็นเรื่องราวที่ไม่ล้าสมัย และเป็นที่น่าสนใจของบุคคลทั่วไปตลอดเวลา
ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ
และสิ่งที่จะเสนอจะต้องเกี่ยวข้องกับภาษาไทยด้วยเช่นกัน
ตลอดจนเพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ
และสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของภาษาไทย
กลุ่มผู้จัดทำโครงงานจึงสรุปว่าน่าจะทำได้จัดทำโครงงานเรื่อง

ความงามในภาษาจากบทเพลงพระราชนิพนธ์ ขึ้น
ด้วยเหตุผลและความสำคัญตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น
และหวังว่าผลที่ได้จากการดำเนินโครงงานนี้จะเป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากกระบวนการ
การคิดวิเคราะห์ของผู้จัดทำโครงงาน
อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่พระอัจฉริยภาพทางด้านภาษาของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวให้เป็นที่แพร่หลายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงงาน

เพื่อวิเคราะห์คุณค่าด้านความงามทางภาษาที่ปรากฏในบทเพลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเวลา

การดำเนินโครงการเรื่อง

ความงามในภาษาจากบทเพลงพระราชนิพนธ์นี้ ใช้

ระยะเวลาในการดำเนินงานระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง เดือนกันยายน 2551

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินโครงการเรื่อง ความงามในภาษาจากบทเพลงพระราชนิพนธ์กำหนด

เนื้อหาของการดำเนินงาน คือ

บทเพลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล

อดุลยเดช จำนวน 15 เพลง

3. ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการจัดทำโครงการ คือ

โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ

ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โครงการ เรื่อง ความงามในภาษาจากบทเพลงพระราชนิพนธ์เป็นต้นแบบของ

การศึกษาแนวทางการวิเคราะห์คุณค่าของวรรณคดีไทย

2. ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ เรื่อง

ความงามในภาษาจากบทเพลงพระราชนิพนธ์
เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนรู้ได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความงามในภาษา หมายถึง ศิลปะในการประพันธ์ การใช้ถ้อยคำ
สำนวน โวหารที่มีความไพเราะ ลึกซึ้ง ก็นใจ ก่อให้เกิดจินตนาการ
หรือกระทบความรู้สึกของผู้อ่านหรือผู้ฟัง

2. บทเพลงพระราชนิพนธ์ หมายถึง
บทเพลงที่จัดว่าเป็นเพลงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพ
พระราชนิพนธ์ขึ้น และเป็นเพลงที่ได้รับความนิยม
ตลอดจนผู้ฟังส่วนใหญ่ได้รับฟังอย่างสม่ำเสมอ
และเป็นที่ยกย่องสำหรับผู้ฟังเพลงทั่วไป จำนวน 15 เพลง

บทที่ 2

การศึกษาเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานจัดทำโครงการ เรื่อง ความงามในภาษาจากบทเพลงพระราชนิพนธ์นี้ กลุ่มผู้จัดทำโครงการได้กำหนดหัวข้อในการศึกษาค้นคว้าเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

1. ศิลปะการประพันธ์
2. พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
3. พระอัจฉริยภาพทางด้านต่าง ๆ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
4. เพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

1. ศิลปะการประพันธ์

1.1 ศิลปะการประพันธ์

ศิลปะในการสร้างสรรค์วรรณคดีให้มีความงาม ความไพเราะ และมีความหมายเป็นที่

จับใจผู้อ่านนั้นเรียกว่า วรรณศิลป์ เมื่อจะแต่งวรรณศิลป์สักเรื่องหนึ่ง กวีมิได้เพียงแต่คิดเนื้อหาขึ้นมาเท่านั้น แต่จะต้องคิดกลวิธีการประพันธ์ให้ผลงานนั้นออกมาอย่างเหมาะสมเพื่อสื่อทั้งความหมายและความไพเราะงดงามด้วย กลวิธีการประพันธ์ที่สำคัญที่จะกล่าวถึง คือ การเล่นเสียง การเล่นคำ และการใช้ภาพพจน์

1. การเล่นเสียง

การเล่นเสียง คือ การสรรคำให้มีเสียงสัมผัสเป็นพิเศษกว่าปกติเพื่อให้เกิดทำนองเสียงที่ไพเราะน่า

ฟัง และเพื่ออวดฝีมือของกวี มีทั้งการเล่นเสียงพยัญชนะ
เล่นเสียงสระและเล่นเสียงวรรณยุกต์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จิบจับเจ้าเจ้าเจ้า	รังมา
จอกจาบจั้นจรรจา	จ้าจ้า
เค้าค้อยค้อยคอยหา	เห็นโทษ
ซอนซอนซอนสรื้อหน้า	นึ่งเราเอาขวัญ

(โครงอักษรสามหมู่ ของ พระศรีมโหสถ)

1.1 การเล่นเกมเสียงพยัญชนะ คือ การใช้สัมผัสพยัญชนะ หลายพยางค์ติด ๆ
กัน คำประพันธ์ร้อยกรอง โดยทั่วไปไม่บังคับสัมผัสพยัญชนะ
แต่กวีก็นิยมใช้เสียงสัมผัสพยัญชนะเพื่อให้มีความไพเราะ
ปกติมักจะเป็นเสียงสัมผัส 2- 3 เสียง เช่น “ปัญญาตรองตริล้ำลึกหลาย”
(โคลงสุภาชีวิตโสฬสไตรยางค พระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) มีเสียงสัมผัสพยัญชนะคือ ตรอง-ตริ
, ล้ำ-ลึก-หลาย แต่ในโคลงอักษรสามหมู่ที่ยกมาข้างต้นมีสัมผัสพยัญชนะดังนี้

บาทแรกใช้เสียงพยัญชนะ /จ/ ติดกัน ๕ เสียง คือ จิบ-จับ-เจ้า-เจ้า-เจ้า

บาทที่ ๒ ใช้เสียงพยัญชนะ /จ/ ติดกันถึง ๗ เสียง คือ จอก-จาบ-จั้น-
รร-จา-จ้า-จ้า

บาทที่ ๓ ใช้เสียงพยัญชนะ /ค/ ติดกัน ๔ เสียง คือ เค้า-ค้อย-ค้อย-คอย

และบาทที่ ๔ ใช้เสียงพยัญชนะ /ซ/ ติดกัน ๔ เสียง คือ ซอน-ซอน-ซ-
น-สรื้อ

(อ่านว่า ชิว)

การใช้เสียงสัมผัสลักษณะนี้เรียกว่า การเล่นเกมเสียงพยัญชนะ

1.2 การเล่นเกมเสียงสระ คือ การใช้สัมผัสสระ หลายพยางค์ติด ๆ กัน
โคลงบทนี้มีสัมผัสสระเป็นสัมผัสนอก
ตามขอบบังคับชั้นลักษณะของโคลงสี่สุภาพ อยู่แล้ว
แต่กวีได้เพิ่มสัมผัสสระในวรรคอีก

โดยนำคำที่เล่นเสียงดัยัญชนะมาใช้เสียงสัมผัสสระซ้ำ ๆ กันอีก ได้แก่ เจา-เจ-
-เจา(เสียงสระเอา) จัน-จรร (เสียงสระอา) คอย-คอย-คอย(เสียงสระออ
แมกย) ซอน-ซอน-ซอน(เสียงสระออ แมกน)

การใช้เสียงสัมผัสลักษณะนี้เรียกว่า การเล่นเสียงสระ

1.3 การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การใช้คำที่ไล่ระดับเสียง ๒ หรือ ๓
ระดับเป็นชุด ๆ ไป ตัวอย่างจากโครงบทนี้ ได้แก่ เจา-เจา-เจา(เสียงสามัญ--
เอก-โท)จัน-จรร(เสียงเอก-สามัญ) จา-จา-จา (เสียงสามัญ-เอก-โท)คอย-ค-
อย-คอย (เสียงตรี-โท-สามัญ)ซอน-ซอน-ซอน(เสียงสามัญ-โท-ตรี)

การเล่นเสียงทั้ง ๓ ลักษณะนี้ทำได้ยาก
แม้จะมุ่งเน้นเรื่องการใช้คำที่ทำให้เกิดเสียงไพเราะเป็นสำคัญ
แต่ก็ต้องคำนึงถึงความหมายของบทประพันธ์ด้วย
ในโคลงบทข้างต้นนี้กวีบรรยายภาพนกกระจับซึ่งเกาะจับเจ้าจนกระทั่งนกตัวที่เ
ป็นเจ้าของรังกลับมา

สวนนกกกระจอกและนกกกระจาบส่งเสียงร้องเหมือนเจรจากัน
นกเคาที่เฝ้าคอยอยู่นั้นหน้าตาไม่นาดู ทำหนานิวและซอนหนา แม้จะอยู่หนึ่ง ๆ
ก็ยิ่งนากลัว

ตัวอย่างบทประพันธ์ที่กวีแสดงฝีมือโดยประสานศิลปะในการเล่นเสียงเข้ากับการ
สื่อความหมายได้อย่างดียิ่ง ได้แก่ กาพย์และโคลงบทต่อไปนี้

ดูหนูสูงสูง	สูงสุดสูงสูง
หนูสูงอยู่	รูปงูหนูมู
ดูงูผู้ผู้	พรูปู
หนูสูงสูง	สุดสูง
สูงหนูหนู	งูอยู่
หนูสูงสูง	รูปงูมู

(กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง พระนิพนธ์

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร)

2 .การเล่นคำ

การเล่นคำ คือ การสรรคำมาเรียงร้อยในคำประพันธ์ โดยพลิกแพลงให้เกิดความหมายพิเศษและแปลกออกไปจากที่ใ้ใช้กันอยู่ เพื่ออวดฝีมือของกวีเช่นเดียวกับการเล่นเสียง ที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือการเล่นคำพ้อง การเล่นคำซ้ำ และการเล่นคำเชิงغام

2.1 การเล่นคำพ้อง คือ การนำคำพ้องมาใช้คู่กันให้เกิดความหมายที่สัมพันธ์กันเช่น

เบญจวรรณจับวัลย์มาลี เหมือนวันเจ้าวอนที่ให้ตามกวาง

(บทละคร เรื่อง รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช)

เมื่อทศกัณฐ์ลักนางสีดาไป พระรามออกตามหานาง ขณะที่เดินทางกลางป่าพระรามเห็นนกเบญจวรรณ (นกแก้วชนิดหนึ่ง) เกาะอยู่ที่เถาวัลย์ ทำให้นึกถึงวันที่นางสีดาทูลอ้อนวอนให้พระองค์ออกไปตามกวางทอง กวีเล่นคำที่มีเสียง “วัน” ๓ คำ คือ (เบญจ)วรรณ-วัลย-วัน โดยนำมาใช้ให้มีความหมายสัมพันธ์กันได้อย่างกลมกลืน

การเล่นคำพ้องเป็นกลวิธีการประพันธ์ที่กวีไทยนิยมมาก บางครั้งนอกจากใช้คำพ้องเสียง ดังตัวอย่างข้างต้นแล้ว ยังมีคำพ้องรูป ด้วย เช่น

เห็นรอกหักเหมือนหนึ่งรักที่รอร่า แต่รอกทำรังทุกซอกมาตามทาง
(นิราศพระบาท ของ สุนทรภู่)

“รอก” คำแรกหมายถึง หลักปักกันกระแสน้ำ ส่วน “รอก” ในคำว่า “รอร่า” หมายถึงหยุด และในคำว่า “รอกทำ” หมายถึง คอย

2.2 การเล่นคำซ้ำ คือ การนำคำคำเดียวมาใช้ซ้ำ ๆ ในที่ใกล้เคียง ๆ กัน เพื่อย้ำความหมายของข้อความให้หนักแน่นมากขึ้น ดังตัวอย่างในบทคร่ำครวญของพระนางมัทรีเมื่อตามหาสองกุมาร ไม่พบ

...แต่แม่เที่ยวเซซังเสาะแสวงทุกแห่งห้องหิมเวศ ทั่วประเทศทุกราวป่า
สุดหนึ้นนาที่แม่จะตามไปเล็งแล สุดโสกแล้วที่แม่จะขับทราบฟังสำเนียง

สุดสُرเสียงที่แม่จะรำเรียกพิไรร้อง
สุดผีเทาที่แม่จะเยื้องยองยกย่างลงเหยียบบัน
ก็สุดสิ้นสุดปัญญาสุดหาสุดคนเห็นสุดคิด

(มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี

สำนวนของเจ้าพระยาพระคลัง(หน))

กวีเล่นคำว่า “สุด” ซ้ำ ๆ กัน
เพื่อสื่อว่าพระนางมัทรีได้พยายามตามหาสองกุมารอย่างเต็มความสามารถแล้วก็
ยังไม่พบ เพราะทั้งสองลับหายตาไปแล้ว (สุดนัยนา) ไม่ได้ยินเสียงแล้ว
(สุดโสต) พระนางมัทรีได้รำเรียกพระโอรสพระธิดาจนสิ้นเสียง
(สุดสُرเสียง) และได้ตามหาจนหมดกำลังเดินไม่ไหวแล้ว (สุดผีเทา)
บทรำพันนี้จบลงด้วยการซ้ำคำว่า “สุดสิ้นสุดปัญญาสุดคนเห็น

สุดคิด”

เป็นการบอกกล่าวความทอดอาลัยความสิ้นหวังอย่างยิ่งยวดของแม่ผู้ต้องพราก
จากลูก

2.3 การเล่นคำเชิงถาม คือ การเรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคเชิงถาม แต่เจตนาที่แท้จริง

ไม่ได้ถาม เพราะไม่ต้องการคำตอบ
แต่ต้องการเน้นให้ข้อความมีน้ำหนักดึงดูดความสนใจและ

ให้ผู้ฟังติดตาม บางท่านเรียกกลวิธีการประพันธ์นี้ว่า
การใช้ประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์
เพราะเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันในการพูดต่อประชุมชน
เมื่อผู้พูดต้องการสร้างอารมณ์แก่ผู้ฟังให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ ในวรรณคดีไทย
กวีนิยมใช้กลวิธีนี้กันมากตัวอย่างเช่น

เปลก็ไกวดาบก็แกว่งแข็งหรือไม่ ไม่อวดหยิ่งหญิงไทยมิใช่ชั่ว

ไหนดไถถากกรากกรำไหนดทำคร้าว ไช้รู้จักแต่จะยั่วผิวเมื่อไร

(นารีเรื่อนาม พระนิพนธ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์)

การใช้คำเชิงถามว่า “แข็งหรือไม่”
“ใช่...เมื่อไร” เป็นการเล่นคำที่เป็นคำถามเพื่อยั่วให้ผู้อ่านสะดุดคิดว่า

ที่จริงนั้นผู้หญิงไทยแข็งแกร่งและมีความสามารถมากกว่าการใช้เสน่ห์ผู้กมจิตใจ
สามมืออย่างที่มักจะเข้าใจกัน

ในนิราศภูเขาทอง
สุนทรภู่รำพันถึงความไม่ยั่งยืนของสรรพสิ่งเมื่อได้เห็นเจดีย์ที่อยู่ในสภาพปรักหัก
พัง

.....

โอ้เจดีย์ที่สร้างยังร้างรัก

เสียดายนักนี้ก่น้ำน้ำตากระเด็น

กระนั้นหรือชื่อเสียงเกียรติยศ

จะมีหมดล่วงหน้าทันตาเห็น

เป็นผู้ดีมีมากแล้วยากเย็น

คิดก็เป็นอนิจจังเสียทั้งนั้น

(นิราศภูเขาทอง ของ สุนทรภู่)

การใช้คำเชิงถามว่า “กระนั้นหรือ” เป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังฉุกคิดว่า
เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว

<span lang="TH" style="font-size: 16